

# NÁRODNÝ DENNÍK

Číslo 146 Ročník III.

V Bratislave, v sobotu dňa 28. júna 1924.

Cena 50 halierov

## Vzpomienky.

Ako sa ten čas miňa, beží. Dnes je tomu 10 rokov. Ani nemusím povedať, že čomu, každý to vie, keď dátum mu už aj ušiel z pamäte. 28. júna 1914 okolo obeda sa rozniesol chr po celom svete, že v Sarajeve sa stala vražda, že tam zabili následníka trónu rakúsko-uharského Františka Ferdinanda aj s jeho ženou. Po ľudoch prešiel cit hrúzy a ustrnutia. Na verejné budovy vyťahli čierne prapory, kostolné zvony zaspievaly svoj smútočný pochod: *mortuus plango*, opiakávaly mŕtvých. A oplakávaly úprimne, tak ako tisíce a tisíce ľudí úprimne ľutovalo zavraždených. V prvom dojati nikto nevidel v nich panovnícku rodinu, nikto nevidel a nekombinoval v tom politiku. Ozval sa človek, ktorý ľutoval zavraždeného človeka, ľutoval osirelé deti, videl hrozného vraha a v duši svojej mu prial prestanie to najukrutnejšie.

Len v ďalšom a hodne ďalšom rozmyšľaní začalo sa hľadať na zavraždeného, ako na člena panovníckej rodiny, ako na nástupcu trónu. Tu na Slovensku, lepšie rečeno na nemaďarských krajoch Maďarorságu vzbudila aj táto okolnosť cit ľútosti. Veľá sa o jeho živote, o jeho smýšľaní a plánoch nevedelo, ale vedelo sa, že je nie veľkým priateľom Židov, a to mnohým Slovákom bolo dosť, aby jeho smrť ľutovali. Židia boli silnou oporou maďarizácie, židia boli páni medzi biednym, chudobným, ťažko pracujúcim, len čierny chlieb jediacim slovenským ľuďom. Naši ťažko pracovali a nič nemali — židia málo alebo nič, aspoň telesne vôbec nič a mali všetko. Ľud to videl a tešil sa tomu, že príde panovník, ktorý Židov nemá rád, a úfal, že im bude horšie, nebudú sa tak rozťahovať.

A len pomaly, veľmi pomaly si začali ľudia povrávať reči, ktorým ani sami dobre neverili, že bude vojna.

Bude vojna! A dnes už vieme, že vojna bola, že bola hrozná, že bola taká, akej svet dotiaľ ešte nevidel, že sme prežili 5 hrozných rokov vojny, hladu a moru. A to všetko sa začalo pred desiatimi rokmi tým osudným výstrelom, ktorý zahŕňal 28. júna 1914 v Sarajeve. Začalo, ale dnes už vieme, že ten výstrel bol len príležitosťou k tomu, aby vojna, aby meranie síl dvoch prúdov svetových: demokracie a vojenskej diktatúry sa mohlo začať. Práve František Ferdinand a jeho manželka museli byť zabíjati, aby sa národy, svojimi vládmami vedené, mohli vrhnúť na seba a vraždiť sa za 5 rokov.

My Slováci sa dnes citom poľutovania rozpamätávame na vraždu pred desiatimi rokmi spáchanú. V nás sa ožýva zase v prvom rade človek, ako vtedy, ktorý sa zhrozil pred každým prelieváním ľudskej krvi. Ale zase spomínáme na ten deň, ako na prvú brieždenie našej slobohy, našej národnej samostatnosti. Ten sarajevský výstrel nám ju síce neprišiel, len nám ju oznamoval, prinieslo nám ju veľké utrpenie vojny, veľké obete prinesené za ňu. A preto je dnešný deň spomienkou na všetko to, čo je spojené so svetovou vojnou. Spomíname tých synov, otcov, bratov, manželov, ktorí sa počnúc týmto dňom hrnuli na vojakské fronty, do zákopov, na istú smrť. — Kol'ki sa z nich viac nevrátili, kol'ki dali svoje životy za našu slobodu. Spomíname tú biedu, hlad, preháňanie ostalých doma, ktorí naraz spomneli s bôľom na 28. jún 1914 ako na počiatok všetkých svojich sŕz. Spomíname na všetko to, čo sme zažili po svetovej vojne v našej slobodnej už vlasti, na to pomalé navykanie sa na svetlo, na voľnosť, na vlastné nohy. Spomíname na tú veľkú prácu rekonštrukcie u nás, na veľké budovanie, prestavovanie, zariaďovanie sa. Na všetky tie ťažkosti, ktoré sme prežili po vojne a z ktorých sme sa ešte vždy celkom nevyľiečili. Všetko toto nám príde dnes na rozum a dokiaľ žijeme, ktorí sme to prežili, budeme na všetko toto spomínať.

## Pán prezident na Morave.

Z Valašského Mezeříčia, 26. júna.

V 9.25 hod. odišiel pán prezident zo zámku dra Seilerna z Krásna, na námestie mesta Valašského Mezeříčia. Keď automobil pána prezidenta na námestí zastavil a pán prezident z neho vystúpil, zahrála vojenská hudba pešieho pluku č. 40, národné hymny, načo prednosta okresnej správy politickej Vicena a starosta inž. Veltrubský, uviedol pána prezidenta k miestu, kde stála mestská rada a delegácie úradov a organizácií. Starosta inž. Veltrubský, uvítal pána prezidenta menom všetkého obyvateľstva Valašského Mezeříčia a poďakoval mu, že vyhovel pozvaniu mesta a že navštívil valašský ľud. Pred válkou bolo mestu heslom „profesor Masaryk“ a dnes je jeho heslo „prezident Masaryk“. Pán prezident odpovedal: „Ďakujem vám pán starosta a ďakujem tiež vášmu občianstvu. Hovoril som, že som na vás nezapabudnul a ja nezapomínam a nezapabudnul som.“

Advokát dr. Vahala predstavil potom p. prezidentovi dve vnučky Boženy Nemcovej, z ktorých jedna je 11 ročná a druhá 12 ročná a pána prezidenta požiadal, aby sa ich ujal. Pán prezident prislúbil.

Z námestia odišiel pán prezident do zemského ústavu pre výchovu hluchonemých. U vchodu do zahrady u ústavu uvítal pána prezidenta prísediaci, zemského výboru, Drobny.

Pán prezident prešiel v sprievode riaditeľa ústavu Sedláčka niektorými učebňami a chvíľu bol prítomný vyučovaniu.

O 12. hod. odobral sa pán prezident so sprievodom do sokolského domu, kde mestská rada poriadala obed. Pred sokolským domom uvítal pána prezidenta starosta Sokola meziříčského, Divoký.

O 14. hodine pokračoval pán prezident v automobilu na ďalšej svojej ceste na Vsetín.

Z Luhačovic, 26. júna.

Pred odjazdom z krásenského zámku rozhodol sa pán prezident z jeho majiteľa Seilernom a poďakoval mu za pohostinstvo. Mestom viedol špalier obecnstva, organizácií a školnej mládeže až na hranice obce.

Obcami Křivé, Jarcová, Brňov, Bystricka a Jablunka viedla cesta do Vsetína. U časti obce Brňovo, ktorá má meno Žabárna, bola krátka zastávka.

Vo Vsetíne pridala sa k automobilu pána prezidenta čestná stráž skautov. Oficiálne uvítanie bolo na námestí. Pán prezident za pozdravy srdečne ďakoval. Na dolnom námestí vsetínskome bola za krátka zastávka. Za obcou Polankou

postavili slavostránu Valachovia z Vyzovic a seskupili sa tam občania z Perlova, Pazderova, Bozděchova, Bratřejova a Jesennej, aby p. prezidentovi vzdali svoj hold.

Do Valašských Klobúkov došiel pán prezident v 16.20 hod. Od hraníc obce a po celý jeho pobyt v tomto meste sprevádzaly ho pohyblivé špalieri legionárov.

Na ďalšej ceste pozdravili náčelníka štátu za Brumovom, medzi iným tiež robotníci na stavbe dráhy a v osade Vilnice rad robotníctva soc. demokratického. Za osadou sprievod musel čakať pred železničnou rampou, až prejde nákladný vlak. Tejto zastávky použil pán prezident k rozhovoru s legionármi a hasičskou hliadkou, ktorí u železničnej rampy stáli.

Ač poriadatelia dnešného programu neohľadali nikde urobiť zastávku, dal pán prezident predsa zastaviť v obciach Štítina, Hrádok a Pitín, aby vyhovel prosbe a zapísal sa do pamätnej knihy. Pred nádražím stanice Slavtín-Hrádok, postavili železniční zamestnanci vkusnú slavostránu

Do Bojkovic prišiel sprievod v 17.40 h. a stanul na námestí pred budovou okresného súdu.

Bojkovice boli ako ostatné mestá vkusne vyzdobené. Ulice boli prepásané širokými stuhami a nápisom: „Lásku za lásku, vďačnosť za prácu.“ Na ulici, ktorá viedla z námestia na hranicu obce, holo sosené občianstvo z Komnej pod veľkým nápisom: „Dího buď zdravý!“

Z Bojkovic išlo sa už bez zastávky až do Luhačovic. Celou cestou až do Luhačovic stáli četné slavostrány rôznych organizácií, väčšinou však hliadky hasičské. K Luhačoviciam prišiel pán prezident o 19. hodine Alejou, ktorá bola obšadená hustým špalierom obyvateľstva domáceho a kúpeľných hostov, ubieral sa potom pán prezident na kúpeľné námestie. Ťažko popisovať, aký ruch vládnu na námestí a ak pestré námestie bolo. Akonáhle pán prezident vstúpil na kúpeľné námestie, zahrál kúpeľný orchester obidve štátne hymny. Za starostenský sbor prehovoril dr. Reimer, starosta uhorskobrodský, ktorý hovoril, že tunajší kraj, je krajom Komenského, v ktorého posolstve ľud náš vždy našiel v dobách ťažkých, posilu

Pán prezident na uvítanie odpovedal: „Práve som bol v Bojkoviciach a uvítal mňa tam starosta z Komnej. Všetky tieto myšlienky, ako ste mu hovoril, tiahly mne hlavou. Nemôžem vám nič inšieho povedať, než, že som rád medzi vami. Hovoríte, že ste veľmi republike, však máme za čo byť verní.“

## Nemecko.

**Návrat vypovedaných Nemcov do rúrskeho územia. 60.000 amnestovaných.**

Z Koblenca, 26. júna.

Na návrh francúzskeho vrchného komisára dovolila medzispojenecká dozorná komisia 30.000 vypudeným Nemcom návrat do obsadeného územia. Tým dosahuje počet osôb až dosiaľ amnestovaných počtu 60.000. Ďalšie povolenie k návratu vypudených budú nasledovať v krátkej dobe. Podobné opatrenie urobí sa na návrh belgického komisára i v belgickom okupačnom pásme.

**Dozor nad odzbrojením Nemecka.**

Z Londýna, 26. júna.

Lord Palmoore po návratu zo Ženevy vyhlásil, že členovia Rady Spoločnosti Národov sú s voľne pre vstup Nemecka do Spoločnosti Národov, akonáhle bude jednanie o pláne znalcov priaznive skončené. Dozor nad odzbrojením Nemecka, má prejsť na Spoločnosť Národov.

## Maďarsko.

— Maďarsko-rakúske colné vyjednávanie v Prahe. Z Budapešti sa oznamuje: Maďarská vláda požiada Rakúsko, aby ohľadom na zvýšené colné tarify maďarské boli provizorne upravené obchodné pomery maďarsko-rakúske. Rakúska vláda odpovedala, že jej obchodné politické referenti sa zdržujú teraz v Prahe a tam že stoja Maďarsku k dispozícii. Jeden poverenec maďarský už aj odesťoval do Prahy, aby tam vyjednával o obchodných stykoch rakúskych. P. L. myslí, že vyjednávanie nepovedie hneď k cieľu.

## Maďarská pôžička.

Maďarská pôžička bude začiatkom budúceho mesiaca v Anglicku vypustená. Ponevác sa americký kapitál nezučastní na upisovaní pôžičky pre ťažké podmienky, stavané americkými peňažníkmi, bola obava, že sa pôžička nepodarí. Maďarské noviny sú ale plné radosti, lebo v poslednom okamihu sa podarilo zabezpečiť väčšiu čiastku a uložiť v Anglii. Taliansko, Francúzsko a Švajciarsko sa tiež zúčastnia.

Ján Drobny:

## V žatvu.

Jarost a mladost pol'a nášho odieva sa do zlatého rúcha požehnaní nebeského. mozolovité, pilné ruky ľudu nášho chytajú kosy i kosáky, aby shromaždili a uschovaly to, v čom celý Boží rok krvopotne no nie bez nádeje pracovali. Zavítala žatva! Nedostatok bude zažehnaný a zas bude na dostač chleba vzdajšieho, za ktorý sa každodenne modliame.

Má veľký význam národohospodársky žatva, menovite v našej republike a zvlášte v jej slovenskej čiastke veď my Slováci celým bytím a žitím svojim, závisíme od žatevného požehnaní. Bohatá žatva znamená všeobecný dobrobyt a sýtosť na všetky strany, vzbudzuje v srdciach viac povďačnosti a menej nespokojnosti, vplýva i na zdravie duše a tela. Chudá žatva rozmnožuje biedu naše, budí závisť, utvrdzuje lakomstvo, tento zárodok ostatných špatností.

Keď aj mnohý okolo nášho Národného Denníka sosený a pridružený jednotlivec môže si s Hviezdoslavom povedať: „Ach, nemám kol'ni na prst záhonca“

jednako uznáva a uznať musí veľký význam žatvy, lebo „i pre mňa zbiera z nich môj dobrý ľud, jak navzájom môj jemu slúži trud.“

Uznajme si navzájom túto vzájomnosť našu, a minú sa nám mnohé škodné sváre a boje. Veď orať, hlboko orať by sme mali všetci, jedni železným a iní ocelovým pluhom; veď by sme si mali dbať o svoje brázdy a záhady, aby boli rovné: jedni svižným bičom a iní korbačom pravdy a práva; veď by sme s letným slniečkom mali vychádzať na polia naše v žatvu požehnanú: jedni kosou, iní zbožnou myslou a zase tak, ako to Hviezdoslav spieva:

„Veď zbože padajú!... a človek hostí,

ich dvíha zbožne. Nie tu pobožnosť

so zbožím ide? vďaka hlboká

sa stretá s požehnaním z vysoka?“

Žatva znamená nové mozoľe, nový cicer

potu palčivého, nové zpruženie síl až do vysilenia, ustavičný zhyb až do zomdlenia. Vzdávame česť tejto práci ľudu slovenského a klaniame sa pred dobrotivosťou Božou, ktorá nedala nádejám našim zahnúť.

Ale pri žniach zbožia nesmieme zapomínať ani na žatvu ducha, na žatvu života. Či sme my roľníci na duchovnom poli nezahľali, či vykonali sme všetko, či neustupovali sme znoju, práci, obťažnostiam k svojmu vlastnému osobnému pohodliu? Lebo i tu platia zlaté slová ľudu nášho: Akým pluhom orieš, takú žatvu dozrieš!

Bola pohoda i nepohoda, prišli skoré i pozdné mrazy, mali sme často tvrdú pôdu pred sebou, ba človek nepriateľ i kúkola nasial do čistej pšenice našej, ach my duchovní oráči a ženci nemôžeme s takou radosťou zbierať klasy, ako ten náš dobrý ľud, nemôžeme rátať na takú žeň, ako rátať roľníci naši. A v tom je práve to naše tragikumi: že sme i chceli i mohli i vynasnažovali sa. Krvavým potom krvácalo nie raz srdce, vysilenosťou opádaly nie raz ramená, túžbami vypriahly mi po nebeskej rosičke nie raz smädni klesali sme: a žatva naša tak chudobná, tak biedna! A roľičky naše tak znešťvané, znečistené! „Ľud môj! vieš pôdu orať, válať chraste. No si raz i s chrastou poraď, dnu čo rastie na poli... hej! ti v duši lepšie city duší, hluší. Pekne, keď tak rolu množí tvoja ruka; krajšie však, až vykonáš i tam dnuhá nešťavu štet, rároh vášne, vzhukajúci roztopašne. Preč s chamradou mrzku zladial! s kriakmi — krčmi! Školy buduj, abys vládal srúcať krčmy! Svetlo školy — zlaté mravy — zmúdreš, zmocnieš, budeš zdravý...“

Najväčším nepriateľom, škodcom ľudu nášho je alkohol, z neho vyrastá tá chamrad, tá štet nešťavu, ten rároh vášne: a čo sme vykonali? Krčmy, tie teplé hrady alkoholu sa nám rozmnožili, výčapy lie-

hovní sa množia a školy, chrány osvetly hynú, padajú.

Prečo sa tu vláda nedrží zákona, prečo nenapomáha zdravie a silu ľudu? Prečo sú licencie Eridiným jablkom tým, ktorí sa voči štátu môžu opierať na svoje zásluhy? Biedne budú všetky žaloby naše, keď výsledok našich prác odvarduje do mešecov krmárov; biedne, bezvýsledne budú i naše duchovné žne, dokiaľ nám krčmy svojím jedom umrivovať budú osvieženie.

V žalvu vychádza národ slovenský, zbiera po klásku úrodu bohatú a zabezpečuje nám svojím chlebom, života zas na jeden dlhý rok; no zlatonosným klasom svojím pohne i celú milovanú vlasť našu o krok ďalej k vytýčenej mäte. Ťažká, no pri tom i radosná práca žne dvojo pozhnanie nesie, sovieľa celý národ v jeden šik, zabezpečuje budúcnosť našu.

Len by pri tom nezaslúženom pozhnaní neztvrdlo srdce nezhrubla duša, nezovrela sa pásť službe Mammonu oddané: tu národ, tu potreby jeho, tu požiadavky jeho na patričný diel výsledkov našich, nie len nahodilými omrvinkami, ale sústavnou, riadnou obetavosťou prispievajme k jeho zveličeniu.

„Nuž padajte

do lona žníc, vy zbožie klasnaté!  
žiť pramená vy, pasmá pšenice: —  
čo hrst, to smavých zrn stá, tisícce,  
už voňajúcich chleba dobrotou;  
čo snop, to postáť nových životov;  
čo stoh, to bane nález bohatý,  
už s mincou, s razeňmi dukáty...

Pavel Socháň:

## Sanácia umeleckého priemyslu ľudového na Slovensku.

U'padkom piatich slovenských spoločností, zaoberajúcich sa ľudovým priemyslom, nesmierne by utrpel umelecký priemysel ľudový na Slovensku. A síce utrpel by ľud na svojej živnosti, aká plynula mu z práce jeho priemyselných produktov, utrpel by sám priemysel na svojom vývine a utrpel by i prestíž tohoto priemyslu, aký požíva doma i v zahraničí, nenahraditeľné ztráty. A to tým viac, že Maďari, získavši si lacné pracovné sily zo Slovenska, exportujú tieto výrobky pod svojou maďarskou firmou o veľa lacnejšie do zahraničia, menovite do Ameriky.

Preto naša vláda v tomto prípade, kde ide o udržanie svojrázneho umeleckého priemyslu ľudového, akým máloktorý národ pochľubí sa môže, i k voľi zamestnaniu značného počtu ľudu slovenského, zaoberajúceho sa týmto priemyslom, nech už raz prikróči ku konsolidácii týchto tiesnivých pomerov a ku sanácii neblahého stavu oných obchodných spoločností.

Jestli vláda čím skôr tak neučiní, poškodí tým záujem štátu a dopustí sa viny, že ľud zanechá kultúru, ktorú zdedil po svojich predkoch a tradicionálne si ju po celé veky do dnes udržal, a že zase pribudne nová vlna, ktorá potiahne sa za prácou mimo svojej mačošskej vlasti. Známy vyšivačky z bratislavskej župy, ktoré vynikali svojou znamenitou „robotou“ a pre nedostatok zárobku vyslaly do Ameriky najprv svojich mužov a potom samy pošly za nimi i s deťmi. Tam vyšivačky pracujú lacno pre židovské podniky, ale sú

platené dollarmi, zarábajú v čs. korunách predsa len o veľa viac, ako doma.

Lenže tam umelecký priemysel svojej domoviny, vzory národné, nepostupujú, lebo tam musia vyšívať vzory, aké ich zamestnávateľ im predloží.

Akže vláda sanuje umelecký priemysel ľudový na Slovensku, odstráni nielen čiastočne nezamestnanosť ľudu, ale udržovaním a zdokonalovaním tohoto priemyslu, udržuje a povyšuje i kultúru ľudu. I preto, aby si ľud slovenský nenariekal všade a stále, že sa mu v čl. republike ťažšie a horšie žije, ako za maďarského režimu. Uhorská vláda, uznávajúci dôležitosť a význam ľudového priemyslu, ustanovila si jeho podporovanie štátom v osobitnom článku III. zákona z roku 1907, že jeho zveličenie je všeobecným záujmom. A tento zákon je ešte i dnes na Slovensku platný a teda pre čs. vládu tiež záväzný.

Niekedy ovšem tak sa zdá, ako by niektorí páni v patričnej sekcii ministerstva osvetly nielen na ľudový priemysel umelecký a na slov. národopis vôbec, ale zvlášte na ten slovenský svojráz veľmi krivým okom pozerali, ako by ten vyzdvihoval osobitosť — individualitu, — ethnickú rozdielnosť národa slovenského od českého a stával sa haťou pre splnutie Slovákov s Čechmi. Ak by nejaká príčina pre toto splnutie bola, tak by to iste bolo len to krivé oko. Slovákov s Čechmi môže sväzovať jedine úprimnosť, dôvera a láska, ale nikdy nie obmedzovanie, ostrakovanie a nedôvera.

Jestli spoločnosti pre umelecký priemysel nie svojou vinou dostali sa do dnešnej ich kríže, preto, ak ináč dokázali schopnosť života, nech vláda poskytne im takú pomoc, aby mohli ďalej svojím smerom účinkovať, ale aby stali sa filiálkami „Detvy“, aby ako také pracovali pre „Detvu“, ktorá by ich zorganizovala, v ktorej by bola ústredná predajňa i ústredná správa obchodná.

Ovšem nejakým skrbením a handlovaním, nejakým troškárstvom so strany vlády, špeciálne ministerstva obchodu sa veci neprospeje. To by znamenalo pre patričné spoločnosti len večné vegetovanie, nevedúce k nijakému výsledku. Tu treba zasiahnuť rukou mocnou a plnou. Len tak môže sa vec rentovať i štátu. Len tak môže sa pomôcť ľudu a len tak môže sa vzkriesiť ľudové umenie a potisnúť ho ďalej do predu.

## SNEMOVŇA.

Z Prahy, 26. júna. Poslanecká snemovňa korala dnes poslednú schôdzu pred prázdninami. Na dennom poriadku boli opäť vo väčšine imunitné záležitosti a bolo ich tentokrát plných 13.

Ako 1. bod denného poriadku pojednala poslanecká snemovňa vládny návrh zákona, ktorým sa dopĺňa zákon o civilnom pokračovaní súdnom.

Učelom návrhu, je umožniť jednodušie a rýchlejšie sporné pokračovanie na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi, čím bude súdne pokračovanie zľavnené ako pre strany, tak i pre štát.

Hlasovanie bolo odložené a snemovňa počala na to pojednávať imunitné záležitosti. Najprv pojednala snemovňa dve záležitosti poslanca dra Schollicha. Pre prvú — na návrh poslanca Dyka — poslanec Schollich vydaný nebol. — K záležitosti druhej navrhol však zpravodajca poslanec Mach vydanie pre výrok, ktorého dr Schollich užil na verejnej

schôdzi v Unčove: „Ak sotrvá vláda na zbieraní lesného majetku, Nemci urobia jedine správne opatrenie. Nemecký les vzplanie ohňom a dymom.“

Na obranu poslanca dra Schollicha prehovril najprv poslanec dr Feyerfeil (nem. nac.) Po ňom ujal sa slova sám poslanec dr Schollich.

Až do tej chvíle bol úplný klud. Naraz počala však medzi poslancom Modráčkom a drom Kubišom ostrá kontraverzia, pri ktorej poslanec Kubiš zvolal: „Vy máte imunitnú „pätku“, to je ruská čezvčajka“. Predseda volal ho k poriadku.

Poslanec Schollich pokračoval vo svojej reči, ale po chvíli strhla sa opäť slovná šarvátka medzi obidvomi uvedenými poslancami. Predseda Tomášek volal obidvoch poslancov k poriadku, pokiaľ sa dali strhnúť k naprosto neprípustným výrazom. Rečník, posl. Schollich hovoril ďalej. Predseda ho upozornil, že mu rečnícka lehota už končí a žiadal, aby skončil. Dr Schollich neuposlúchnul a predseda Tomášek odňal mu za to slovo. Pri tom nemeckí nacionalovia a ľudovci tropili ustavične hluk. Predseda marne zvonil. Niektorí z nemeckých poslancov počali búšiť do pultu na ministerskej lavici. Poslanec Schollich hovoril ďalej a neuposlúchnul ani, keď ho predseda vylúčil na 5 schôdzi. Konečne dal predseda Tomášek zavolať parlamentnú stráž, ktorá za vedenia poriadateľa poslanca Mašatu, mala previesť jeho nariadenie a prerušiť schôdzu. Poslanec Schollich napriek upozorneniu poslanca Mašatu zostal na tribune. Keď prišla parlamentná stráž, uvítala ju opozícia hlukom a posmežným volaním. V 5 hodín 5 min. stráž dra Schollicha vyviedla, načo sa potom vzdialil. V prestávke hluk trval stále. Väčšina nemeckých poslancov odišla.

Schôdza bola opäť zahájená v 17.45 hodín. Nemeckí sociálne-demokratickí poslanci sa už nedostavili. Snemovňa potom schválila rozhodnutie predsedu, aby poslanec Schollich bol vylúčený na 5 schôdzi.

V debate prehovril poslanec inž. Kallina (nem. nac.), ktorý vyhlásil, že jeho strana zostane solidárnou s drom Schollichom.

Predseda Tomášek volal rečníka niekoľkokrát k poriadku, pri čom nemeckí poslanci tropili opäť hluk. — Na to nemeckí nacionalovia a nemeckí nár. socialisti opustili rovnako sál.

Protivýtkam, čineným praksii imunitného výboru prehovril poslanec Konečný (soc. demokrat). Konštatoval, že v imunitnom výbore ležali 2—4 roky 104 žiadosti o vydanie poslancov k trestnému stíhaniu a z ktorých týkalo sa iba 7 žiadostí poslancov koalických, kdežto 91 poslancov opozičných. Z týchto 91 opozičných poslancov bolo vydaných 37, pokiaľ v ich prípadoch išlo o súkromú urážku na cti.

Po doslovu zpravodajcu poslanca Konečného bol poslanec dr Schollich vydaný trestnému stíhaniu pre priestupok proti zákonu na ochranu republiky.

Z ostatných imunitných žiadostí vydala snemovňa trestnému stíhaniu týchto poslancov: Mondoka, Tausika, dra Jablonického, Svetlíka a Korlátha.

V 2. čítaní prijatá bola osnova zákona o úplatkárstve. Zkráteným pokračovaním boli prijaté v druhom čítaní ostatné osnovy, prijaté vo väčšej schôdzi v čítaní 1.

Predseda Tomášek potom oznámil, že poslanec Schollich pre neuposlúchnutie, zbavuje sa poslaneckého platu na budúci mesiac.

## Vládny dozor nad nemocensk. pokladnicami na Slovensku.

Po Trnave dochádza na Košice. — V akých rukách sú robotnícke nemocenské pokladnice na Slovensku? — Pre koho platia naši ľudia vysoké príspevky? A čo v Bratislave?

Bratislava, 26. júna.

Pred časom bola rozpustená správa robotníckej nemocenskej pokladnice v Trnave, lebo si počínala tak, že zrejme poškodzovala záujmy poisťencov, a musela byť dosadená úradná komisia. Teraz to isté stalo sa v Košiciach, kde pomery v tamojšej pokladnici boli tak nesnesiteľné v ohľade národnom a humanitnom, že vláda musela rozpustiť správu pokladnice a vymenovať vládneho komissára v osobe okresného náčelníka Surového.

Po celý rad rokov dostávame od poisťencov robotníckych pokladníc na Slovensku, najmä od gážístov sťažnosti na spôsob úradovania v niektorých týchto pokladniciach. Ich správy dosiaľ dávajú prednosť maďarsko-nemeckým lekárom, ktorí asi „pracujú“ lacnejšie. To má za následok, že pacient, ktorý vie len slovensky, lebo česky, nemôže sa dohovoriť a len ako chluchonemý musí prstami ukazovať, čo mu chýbi. Že z takéhoto dorozumievania môžu vzniknúť pre pacienta ťažké následky, najmä keď ide o vnútorné nemoci, je prirodzené. Slovenský lebo český pacient ohlási na príklad onemocnenia a bratislavská nemocenská robotnícka pokladnica mu pošle do bytu maďarsko-židovského lekára, ktorý hovorí takou rečou, ktorá je priamo urážkou nášho jazyka. Jedno slovo hovorí po slovensky, druhé po maďarsky, tretie po nemecky a v tomto plácaní má sa chorý pacient vyznať.

Tiež vôbec spôsob úradovania v pokladniciach, je pre našich ľudí priamo nesnesiteľný. S poisťencom sa niekedy zaoberá, ako keby nemocenská pokladnica bola pre neho akýmsi mimoriadnym dobrodomím, a predsa musí si na ňu platiť neprimerane vysoké príspevky, z ktorých pokladnice robia sto miliónov rezervných fondov. Tu viacej, ako inde sa zabúda, že nemocenské pokladnice sú pre poisťencov a nie poisťencov pre pokladnice. Čudujeme sa, že organizácie štátnych a verejných zamestnancov už sa raz nezaoberajú týmito pomermi, ktoré sú ponížením pre náš ľud, s ktorým sa takto zachádza.

## Čítajte a predpláčajte „Nár. Denník“!

### MILIONÁROM SA STAT MOŽETE

keď si kúpite lós čl. triednej loterie u fy  
GAŠPIERIK & SPOL., bankový závod  
predajňa čl. triednej loterie  
BRATISLAVA, Radničná ul.  
(Apponyiho dom). — Tel. 19-20 a 23-66  
Svoj k svojmu. 991\*

## Besednica

Pavel Socháň:

### Ohne svätajanské na Slovensku.

(Dokončenie.)

V železnej stolici olupujú a sušia brezovú kôru na svätajanské ovčeváčky. — Faklové pochody robia sa okolo ohňa alebo od neho v rovnej čiare. V Kláštore pod Znojom floriaciami metlami ovievajú, chodia od ohňa ku ohňu. Inde so zapálenými snopkami slamy priviazanými na žrdiach, s východom hviezd behajú vo vlnitej čiare alebo postavajú sa s nimi do podoby kríža. — V Žiline horiace metly vyhadzujú do neba.

Pálenie kola a kruhu. Koleso i kruh sú obrazmi slnca. V Novohradskej naviažu na vozne koleso slamy, to zapália a do tých čias ho ženú, pokiaľ slama nezhorela. — V Rábsku (v záp. Maďarsku) kedysi priviazali slamu na koleso z dvojkolky, ocielkou a kremenom nakresali do neho ohňa a potom s vyvýšeného miesta, dlhá možnosť blízko k hrobitovu, v nočných hodinách pustili dolu. — V Bavorsku a v Korutánsku dosiaľ pália koleso. Alpští Slovinci a Nemci, ako aj v Nemecku a v Anglii je zvyčajné kývanie ohnivého kruhu (Scheibenschlagen).

Stromy v ohni. Videli sme, že v Kremnici postavili do ohňa ozdobenú jedličku. V Nemeckom Pravne mladenci prinúšajú v dopoludňajších hodinách najkrajšiu jedlu z hory a postavajú ju na vyvýšenom mieste na konci dediny, alebo i mládež jednej ulice postaví si svoj strom na konci ulice, ozdobia ho vencom zo živých kvetov a slamy a keď sa zošerí, v prítomnosti temer celej obce ho zapália. — V Kapnikbáni každý rok prvú sobotu pred 24. júnom večer vydržujú takzvané pálenie košiny. V ten deň banícki mladenci na obed tiahnu so sekerami do hory a tam sotnú už vopred vyhladenú najvyššiu a najrovnejšiu strom a očistia ho od listnatých konárov, nechajú len krátke konáre otččať a na vrchu nechajú polmetrovú korunu s listami. Takto upravený strom naložia si na plec a snesú na miesto pálenia košiny, ktoré je od pradávnych čias vďaka tomu samé. Predtým „košinová žrd“ zväžali štyrmi veľmi ozdobenými. Pokým mladenci so stromom prídu, deti nasbierajú hodnú hromadu haluzín, raždia a nasháňajú po obci starých nôš, košov a košín. Mladenci tieto koše — ktorých je niekedy 60—80 kusov — povešajú na bočné konáre stromu a na vrchol postavajú papierovú korunu, ktorú niektorá z týchto mladencov milienka vyhotovila. Takto vystrojený strom košinový zakopú pevne do zeme a okolo nahromadia nasňášané haluzu a raždia. Pod ním na spodku nechajú

štyri otvory naproti štyrom stranám sveta, na ktoré položia suché listie a stružiny ku samému pňu stromu. Takéto „košiny“ postavajú na štyroch stranách obce večer asi o pol 8. hodine, štyria mladenci vlezú do dier a naraz zapália so štyroch strán „košinu“. Medzitým okolostojáci dajú znak trúbením ostatným paličom košín, postavenej na iných stranách obce, na čo hneď aj tí podpália svoje stromy. V Polanke na Morave (Vsatsko) na výpuste za dedinou chasa postaví máj; pod ním naložia oheň z borievca. Okolo mája pri muzike tančia až do bieleho rána. Keď sa rozchádzajú, povalia máj. Keby túto slávnosť zameškali, postihol by kamenec úrody.

Na Piargu v Tekove do vatry kladenej na temáni vrchu, postavajú konárstú žrd jedľovú, na ktorú zavesia hore veniec z kvetov. Nato muzika zahraje a parobci a dievky okolo v kruhu tancujú. Keď oheň najlepšie horí, ráňajú dolu „korunu“ (veniec). Spadnuté kvety chytajú, berú sebou, kladú si ich doma pod hlavnicu a potom už v noci snívajú o tom, ktorý má byť ich budúcim mužom.

V Nemeckom Pravne a na okolí v predvečer Jána zapalujú „Jánsky strom“. Parobci totiž odpoľudnia sotnú v hore najkrajšiu svrčinu a postavajú pri obci na niektorom vyvýšenom mieste, vyzdobia ju vencami zo živých kvetov a slamou, a keď sa zotmilo, v prítomnosti temer celej obce ju zapália. Sla-

mu na strom chlapci si vyžobru po obci a vence uvijú devy. Pokým strom horí, všetko vykakuje, vykrikuje, klobúky vyhadzuje. Keď strom asi z polovice obhorel, tak ho vyvalia, a keď vtedy s koruny stromu nepoškodený veniec padne k niektorému dievčatu, to, dľa povery, do roka sa vydá.

Slovinci na Dráve stavajú korunný strom (i kohuti strom), ktorý je z brezy. Stavajú ho staré ženy, ktorý z hory na voze samy doviezly, postavily a ozdobily, pričom mu obetovaly 12 súdkov piva.

Na Slovensku tiež hojne pít, veselo tancovať, to boli „hody a chvály svätajanské“. I porekadlo hovorí:

Na svätého Jána,  
každá je pijaná;  
keď my také budeme,  
aj my pijaf budeme.  
A ja moju ženu,  
zažením na vojnu  
na svätého Jána,  
keď bude pijaná.

Takto do svätajanského ohňa postavený strom je Májový strom a je vraj symbolom ducha vegetácie. Jeho spálenie neznamená vyničenie vegetácie, ale znamená smrť jej vzrastu školiaceho vplyvu.